

SPIS TREŚCI

Słowo wstępne	9
Wykaz skrótów	11
I. PROLEGOMENA	
1. Komunikatywna funkcja języka	13
2. Budowa kodu językowego	13
3. Wewnętrzna i zewnętrzna historia języka	15
3.1. Działy historii języka	15
3.2. Zmiany głosowe a zmiany językowe	17
4. Rodzaje zmian głosowych	17
4.1. Zmiany fonetyczne	17
4.2. Zmiany fonologiczne	19
4.2.1. Przesuwka fonemów	19
4.2.2. Rozszczepienie fonemu	20
4.2.2.1. Pełne rozszczepienie fonemu	20
4.2.2.2. Częściowe rozszczepienie fonemu	21
4.2.3. Fuzja fonemów	21
4.2.3.1. Pełna fuzja fonemów	21
4.2.3.2. Częściowa (uwarunkowana) fuzja fonemów	21
4.2.4. Zanik fonemu	22
4.2.4.1. Całkowity zanik fonemu	22
4.2.4.2. Częściowy zanik fonemu	22
4.2.5. Bifonematyzacja	22
4.2.6. Monofonematyzacja	23
4.2.7. Wsuw (epentyzacja)	23
4.2.7.1. Wsuw samogłoskowy	23
4.2.7.2. Wsuw konsonantyczny	23
4.2.8. Metateza	23
4.2.9. Zmiana dźwiękowa uwarunkowana morfologicznie	24
II. PARANTELA JĘZYKA NIEMIECKIEGO	
1. Indoeuropejska rodzina językowa	25
2. Zagadnienie praojczyzny Indoeuropejczyków	30
3. Rekonstrukcja prajęzyka indoeuropejskiego	32

3.1.	System foniczny	35
3.1.1.	Samogłoski i dyftongi	35
3.1.2.	Rezonanty	39
3.1.2.1.	Rezonanty spółgłoskowe	39
3.1.2.2.	Rezonanty samogłoskowe (zgłoskotwórcze)	40
3.1.3.	Spółgłoski	42
3.1.3.1.	Spółgłoski wargowe	43
3.1.3.2.	Spółgłoski zębowe	43
3.1.3.3.	Spółgłoski tylnojęzykowe (guturalne, welarne) i ich warianty palatalne (k̂, ĝ, ĝh) i labiowelarne (k ^w , g ^w , g ^{wh})	44
3.1.4.	Akcent	46
3.1.5.	Apofonia	46
3.2.	System morfologiczny	49
3.2.1.	Fleksja	49
3.2.1.1.	Odmiana nominalna	49
3.2.1.2.	Odmiana werbalna	53
3.2.2.	Słowotwórstwo	55
3.2.3.	Składnia	56
3.2.4.	Leksyka	57
4.	Pragermanowie i ich język	59
4.1.	Dane archeologiczne i świadectwa historii	59
4.2.	System foniczny języka pragermańskiego	63
4.2.1.	Samogłoski i dyftongi	63
4.2.2.	Spółgłoski	65
4.2.3.	Germańskie prawa wygłosowe	67
4.3.	System morfologiczny	68
4.3.1.	Fleksja	68
4.3.1.1.	Odmiana nominalna	68
4.3.1.2.	Odmiana werbalna	70
4.3.2.	Słowotwórstwo	74
4.3.3.	Składnia	75
4.3.4.	Leksyka	76
III.	JĘZYK NIEMIECKI	
1.	Od <i>lingua teodisca</i> do <i>tiutsche sprach</i> — Historyczne warunki wyodrębnienia się języka niemieckiego	81
2.	Początki piśmiennictwa w języku staro-wysoko-niemieckim	86
3.	Język staro-wysoko-niemiecki	90
3.1.	System foniczny	90
3.1.1.	Samogłoski i dyftongi	90
3.1.1.1.	Fonemizacja alofonów pgm. /u/	90
3.1.1.2.	Restrukturalizacja alofonów pgm. fonemów /i/ oraz /e/	90
3.1.1.3.	Przesuwka artykulacyjna pgm. /ē ₁ / > /a/	91
3.1.1.4.	Powstanie alofonów przegłosowych oraz bifonematyzacja z fuzją stwn. fo- nemu /a/	91
3.1.1.5.	Bifonematyzacja pgm. fonemów /ai au/	93
3.1.1.6.	Bifonematyzacja pgm. dyftongu /eu/	93
3.1.1.7.	Przyczynowość zmian fonologicznych	94
3.1.2.	Konsonantyzm	95
3.1.2.1.	Zachodniogermańska geminacja spółgłosek	95
3.1.2.2.	Staro-wysoko-niemiecka przesuwka spółgłosek	96

3.1.2.3.	Staro-wysoko-niemieckie kontynuanty pgm. dźwięcznych spirantów /b d g/ oraz zwarto-wybuchowych /bb dd gg/	97
3.1.2.4.	Lenicja pgm. spirantów /f ð s x/	98
3.1.2.5.	Zanik/wokalizacja pgm. /w/ przed /r l/	99
3.1.2.6.	Zanik i wokalizacja pgm /j/	9
3.2.	System morfologiczny	100
3.2.1.	Fleksja	100
3.2.1.1.	Odmiana rzeczownika	100
3.2.1.2.	Odmiana przymiotnika	102
3.2.1.3.	Zaimki	104
3.2.1.3.1.	Zaimki osobowe	104
3.2.1.3.2.	Zaimki dzierżawcze	104
3.2.1.3.3.	Zaimki wskazujące	105
3.2.1.3.4.	Zaimek pytajny	105
3.2.1.3.5.	Zaimki nieokreślone	106
3.2.1.4.	Liczebniki	106
3.2.1.4.1.	Liczebniki główne	106
3.2.1.4.2.	Liczebniki porządkowe	107
3.2.1.5.	Odmiana czasownika	108
3.2.1.5.1.	Tzw. czasowniki „mocne” i „słabe”	108
3.2.1.5.2.	Czasowniki przeszło-teraźniejsze	114
3.2.1.5.3.	Kontynuanty pie. czasowników atematycznych	114
3.2.1.5.4.	Czasownik stwn. <i>wellen/wollen</i> 'chcieć'	117
3.2.2.	Słowotwórstwo	117
3.2.2.1.	Ważniejsze sufiksy nominalne	118
3.2.2.2.	Sufiksy werbalne	120
3.3.	Składnia	121
3.4.	Leksyka	123
4.	Dworskie intermezzo, czyli klasyczny język średnio-wysoko-niemiecki	124
4.1.	System foniczny	127
4.1.1.	Wokalizm	127
4.1.2.	Konsonantyzm	130
4.2.	System morfologiczny	131
4.2.1.	Fleksja	131
4.2.2.	Słowotwórstwo	133
4.2.3.	Składnia	134
4.2.4.	Leksyka	134
5.	Język późno-średnio-wysoko-niemiecki (1250 - 1500)	135
5.1.	Tło historyczne	135
5.2.	Główne cechy systemów fonicznych późno-średnio-wysoko-niemieckich języków piśmiennictwa	139
5.2.1.	Wokalizm	139
5.2.1.1.	Dyftongizacja kśrwn. /ī ū ÿ/	139
5.2.1.2.	Monoftongizacja kśrwn. dyftongów /ie uo ye/	141
5.2.1.3.	Wzdłużenie samogłosek krótkich w sylabie otwartej	142
5.2.1.4.	Skrócenie iloczasu samogłosek długich	142
5.2.1.5.	Labializacja samogłosek niezaokrąglonych	142
5.2.1.6.	Delabializacja	143
5.2.1.7.	Obniżenie artykulacji	143
5.2.2.	Konsonantyzm	143
5.2.2.1.	Odpowiedniki kśrwn. spółgłosek zwarto-wybuchowych	143
5.2.2.2.	Odpowiedniki kśrwn. spirantów	144

5.2.2.3.	Odpowiedniki kórn. spółgłosek zwarto-szczelinowych	145
5.2.2.4.	Spółgłoski płynne i nosowe	146
5.3.	System morfologiczny	146
5.3.1.	Fleksja	146
5.3.1.1.	Fleksja rzeczowników	146
5.3.1.2.	Fleksja przymiotników	149
5.3.1.3.	Pozostałości fleksji liczebnikowej	149
5.3.1.4.	Fleksja zaimkowa	150
5.3.1.5.	Fleksja czasownikowa	151
5.4.	Słowotwórstwo	155
5.5.	Składnia	156
5.6.	Leksyka	157
6.	Język wczesno-nowo-wysoko-niemiecki (1500-1650)	159
6.1.	Tło historyczne	159
6.1.1.	Marcin LUTER — od języków kancelaryjnych do języka literackiego	161
6.1.2.	Walka Lutra o język ponadregionalny	165
6.2.	Cechy charakterystyczne języka Lutra	169
6.3.	Rywalizacja pomiędzy wschodnio-środkowo- i górnioniemieckim językiem piśmiennictwa	173
7.	Starszy język nowo-wysoko-niemiecki (1650-1750)	175
7.1.	Od pisanych języków konfesjonalnych do języka literackiego	175
7.2.	Od języka miśnieńskiego do pisanego języka ogólnoniemieckiego	180
7.3.	Od wymowy regionalnej do ortofonicznej	183
8.	Współczesny niemiecki język ponadregionalny (Standardsprache)	190
8.1.	Tło historyczne	190
8.2.	System fonologiczny	192
8.2.1.	Wokalizm	192
8.2.2.	Konsonantyzm	194
8.3.	System morfologiczny	195
8.3.1.	Fleksja	195
8.3.1.1.	Fleksja rzeczownika	195
8.3.1.2.	Fleksja werbalna	197
8.3.2.	Słowotwórstwo	198
8.4.	Składnia	202
8.5.	Leksyka	205
9.	Współczesne gwary języka niemieckiego i warianty państwowe języka standardowego	208
9.1.	Pojęcie wariantu językowego	208
9.2.	Dialekty współczesnego języka niemieckiego	209
9.3.	Warianty regionalne i państwowe niemieckiego języka standardowego	211
9.3.1.	Wariant NRD-owski i RFN-owski	214
9.3.2.	Wariant austriacki	215
9.3.3.	Wariant niemiecko-szwajcarski	218
	Zakończenie	222
	Suplement	225
	Przypisy	228
	Skorowidz rzeczowy	232
	Skorowidz osobowy	234
	Bibliografia	236